



SPORMETRE

The Journal of Physical Education and Sport Sciences
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi
E-ISSN: 2717-6347

DOI: 10.33689/spormetre.672441



Geliş Tarihi (Received): 08.01.2020

Kabul Tarihi (Accepted): 08.03.2020

Online Yayın Tarihi (published): 17.03.2020

SPOR FARKINDALIĞI ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ: GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMASI*

Yalçın UYAR ^{1**}, Hakan SUNAY ¹

¹Ankara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ANKARA

Öz: Bu çalışma, spor farkındalığını ölçmeye yarayan, geçerli ve güvenilir ölçümler yapabilen bir ölçme aracının geliştirilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma tarama modelinde hazırlanmıştır. Araştırmanın birinci ölçek deneme formunun çalışma grubu 429 kişiden oluşmaktayken, ikinci ölçek deneme formunun çalışma grubunu 310 kişi oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğünün faktörleştirmeye uygunluğunun belirlenmesi için Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Küresellik testlerine bakılmış, ölçek maddelerinin spor farkındalığı kavramının özelliklerini hangi seviyede ölçebildiğinin belirlenebilmesi amacıyla madde toplam test korelasyonu hesaplanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği için Açıklayıcı Faktör Analizi ve Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmış, Açıklayıcı Faktör Analizi sonucunda ölçeğin 30 madde ve 2 alt boyuttan oluştuğu görülmüştür. Geçerlilik kanıtı elde etmek için yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi ile ortaya çıkarılan modelin uygunluğu teyit edilmiştir. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach Alpha Güvenilirlik Katsayısına bakılmış, ölçeğin geneli ve alt boyutlarının yüksek güvenilirlikte olduğu tespit edilmiştir. Analizler sonucunda şekillenen ölçeğin alternatif uyum indeks değerlerinin yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. 5'li Likert tipinde hazırlanan ölçeğin "Spor Bilgisi ve Bilgiyi Ayırt Etme" (SBBAE) olarak adlandırılan boyutu 21 maddeden oluşmaktayken, "Sosyal ve Bireysel Fayda" (SBF) olarak adlandırılan boyut ise 9 maddeden oluşmuştur. Sonuç olarak, elde edilen geçerlilik ve güvenilirlik kanıtları değerlendirildiğinde geliştirilen Spor Farkındalığı Ölçeği'nin (SFÖ) ileriki çalışmalarda kullanılabilecek geçerli ve güvenilir ölçümler yapabilen bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Spor, farkındalık, ölçek geliştirme, geçerlilik

DEVELOPMENT OF SPORTS AWARENESS SCALE: VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Abstract: The aim of this study was to develop a valid and reliable measurement tool for measuring sports awareness. The research was prepared in a screening model. The study group of the first scale trial form of the study consisted of 429 people. The study group of the second scale trial form consisted of 310 people. Kaiser-Meyer-Olkin and Bartlett's Sphericity Tests were used to determine the suitability of the sample size for factorization. In order to determine the extent to which the scale items can measure the characteristics of the concept of sports awareness, the item was calculated to the total test correlation. Exploratory Factor Analysis and Confirmatory Factor Analysis were performed for the construct validity of the scale. As a result of Exploratory Factor Analysis, it was seen that the scale consisted of 30 items and 2 sub-dimensions. The validity of the model revealed by the Confirmatory Factor Analysis to obtain proof of validity was confirmed. Cronbach Alpha Reliability Coefficient was used for reliability of the scale. The scale and its sub-dimensions were found to be highly reliable. As a result of the analysis, it was seen that the alternative fit index values of the scale, which was formed, were high. The scale was prepared in 5-point Likert type. The sub-dimension consisting of 21 items was named as "Sport Information and Discrimination (SID), and the sub-dimension consisting of 9 items was named as "Social and Individual Benefit (SIB)". As a result, it can be said that the "Sport Awareness Scale (SAS)" developed based on the validity and reliability evidence obtained is a valid and reliable measurement tool that can be used in future studies.

Key Words: Sports, awareness, scaleddevelopment, validity

* Bu çalışma doktora tezinden üretilmiştir ve 13-16 Kasım 2019 tarihlerinde düzenlenen 17. Spor Bilimleri Kongresinde Sözel Bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Farkındalık Kavramı

Farkındalık üzerine yapılan araştırmalar farkındalıkla ilgili metinlere ilk kez Budizm kökenli yazıtlarda rastlandığını bildirmektedir. Ancak genel olarak bakıldığında farkındalık Budizm'den bağımsız olarak kişinin kendini daha iyi tanınması ve bu yolla doğruları bulmaya yönelen bir uyanma sürecidir (Kabat-Zinn, 2009).

Farkındalık gözlemlenebilen bir yapıya sahip değildir. Soyut bir mekanizmaya sahip olan kavram, aynı süreçleri yaşayan bireylerde dahi kişiden kişiye değişebilen bir özellik gösterir. Farkındalığın bu özelliği kişinin iç dünyasının daha önceden edindiği tecrübeler, öğrenme, kodlama ya da pekiştirme süreçleriyle ilişkili olduğunu ve dahası her bireyin kendine has bir farkındalık algısı olduğunu gösterir (Deikman, 1996, akt; Atalay, 2007). Bir kişinin farkındalık seviyesindeki artış, bireyin öğrenme seviyesinin artması ya da olayları her zaman değerlendirdiği seviyeden farklı olarak algılaması şeklinde düşünülebilir (Dökmen, 2002).

Farkındalık sözcüğü bir Budizm öğretisi dili olan "Pali" dilinden gelmektedir. Bu dilde yer alan "Sati" sözcüğü "hatırlama, farkındalık ve dikkat" gibi anlamları içermektedir (Germer, 2004). Kabat-Zinn (2005), farkındalığı, "dikkatin istemli bir şekilde ve yargısızca anlık deneyimlerin akışına yöneltilmesi" olarak tanımlarken bir başka tanımda farkındalık, "anlık deneyimlerin kabullenmeyle ayırmsanması" şeklinde belirtilmiştir (Siegel, 2009). Brown ve Ryan (2003), ise farkındalığı "şimdiki anda gerçekleşen olaylara ve deneyimlere odaklanmış salt alıcı (receptive) dikkat" olarak tarif etmektedir. Farkındalık tanımlarının birden çok ve birbirinden farklı oluşu, farkındalığın sadece bir alanla sınırlandırılmayacağını göstermektedir. Tanımlar incelendiğinde "ana odaklanma, kabullenme, yargısızlık ve gözlem" bileşenlerinin tanımların ana temasını oluşturduğu söylenebilir. Farkındalıkla ilgili mevcut literatür incelendiğinde ise tanım konusunda henüz bir uzlaşa sağlanmadığı görülmektedir (Çatak ve Ogel, 2010).

Farkındalık ve Tutum-Davranış İlişkisi

Tutumların en önemli özelliklerinden biri kişilerin davranışları üzerindeki etkisidir (Kağıtçıbaşı, 1998). Yüksek farkındalık tutum-davranış ilişkisini güçlendirmektedir. Bu durum iki şekilde açıklanmaktadır:

- 1- Farkındalığı yüksek olan birey, herhangi bir konudaki tutumunun ne olduğunu daha iyi bilir. Bu tutumlar belleğe daha kolay çağrılır ve dolayısıyla davranışlar daha kolay etkilenir.
- 2- Birey, herhangi bir davranışta bulunacağı zaman, o durumla ilgili daha önceden edindiği tutumuna odaklanır. Bu tutumun davranışına öncülük etmesine izin verir (Kağıtçıbaşı, 1999).

Sonuç olarak bir durumun ya da olgunun farkında olan birey, onu yaşantısına aktarma ve davranışa dönüştürme noktasında, o durum ya da olgu hakkında içsel olarak daha önce edinmiş olduğu yargıları devreye sokarak karar verir. Eğer bu yargılar olumsuz ise onu hayata geçirme noktasında da olumsuz davranış sergileyecektir. Eğer yargıları olumlu ise, davranışları da olumlu olacaktır. Bu nedenle sporla ilişkili olsun ya da olmasın bireylerde oluşması istenen davranış kalıplarını ortaya çıkarmak için öncelikle bireylerin o davranışlar hakkında, doğru ve yararlı bilgiler edinmeleri sağlanmalıdır. Bunun sağlanması için ise öncelikle bireylerde oluşması istenen tutumlara ilişkin farkındalık seviyelerinin artırılması gerekmektedir.

Spor Farkındalığı

Modern dünyada sporun öneminin giderek daha fazla anlaşılması, sağlıklı ve bilinçli nesiller yetiştirilmesi için insanların spor konusunda bilgilendirilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Özellikle son yıllarda dünya genelinde ortaya çıkan ve hızla yayılan hareketsiz yaşamın topluma, sağlığa ve ekonomiye verdiği zararlar, bu durumun giderilmesi noktasında en ucuz, en ekonomik ve sürdürülebilir yöntem olarak sporun önemini tekrar gündeme getirmiştir. Spor farkındalığı ve farkındalık çalışmaları ise sporun tüm yönleri hakkında insanların bilinçlendirilmesi ve toplum tarafından öğrenilmesi istenen davranışların, spor yoluyla hayata geçirilmesi noktasında önemli sosyal araçlardan biridir.

Spor farkındalığı ve spor yoluyla farkındalık kavramları bize göre semantik olarak iki ayrı anlamı çağrıştırmaktadır. Spor farkındalığı kavramsal olarak daha çok bireysel, kişisel bir çağrışım yaparken, spor yoluyla farkındalık ise daha ziyade çoğul bir anlamı ifade etmektedir. Her ne kadar bu iki kavram muhteva itibarıyla birbiri içinde olsa da anlam karmaşası olmaması açısından, bireysel ve toplumsal olarak ayrı ayrı ele alınması ve tanımlanması gerektiğini düşünmekteyiz. Çünkü toplumları oluşturan bireylerin kolektif bilinci toplumsal hafızayı meydana getirmektedir. Toplumda meydana getirilmek istenen bir davranış değişikliğinin ise öncelikle bireylerde içselleştirilmesi ve benimsenmesi gerekmektedir. Böylelikle toplumda, bu davranış değişikliğini uygulayan, savunan bireylerin oluşması sağlanacaktır. Bu durum ise kolektif yapıyı meydana getirerek, değiştirilmesi istenen davranış ya da tutuma katkı sağlayacaktır. Buradan hareketle, spor farkındalığı; “sporun bireysel ve toplumsal faydalarını öğrenme, başka kategorilerle ilişkilendirme, hayata geçirme ve çevresini bilinçlendirme” olarak tanımlanabilir. Spor yoluyla farkındalık ise “toplum tarafından yeterince bilinmediği ya da ihmal edildiği düşünülen ancak sosyal yaşamda üzerinde önemle durulması gereken konulara spor vasıtasıyla dikkat çekmek, bu konular hakkında toplumu bilgilendirmek ve bu konulara olan ilgiyi canlı tutarak, toplumda kalıcı tutumlar geliştirmek üzere kişi ya da kurumların ortak çabalarıyla yürütülen sosyal bilinç hareketleri” olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, ülkemizde, sağlıklı bir spor kültürünün oluşması, sporun topluma yaygınlaştırılması, çağdaş spor bilincinin topluma kazandırılması, sporun evrensel değerlerinin topluma benimsetilmesi ve sağlıklı nesiller yetiştirilebilmesi öncelikle toplumun her kesiminde spor farkındalığının oluşmasından geçmektedir. Literatürde bu konuların önemini vurgulandığı pek çok çalışma mevcuttur (Schwamberger ve Curtner-Smith, 2019; Özer ve Çolakoğlu, 2017; Mouratidou ve ark., 2007; Strandbu ve ark., 2019; Kaplan ve Akkaya, 2014; Kuter ve Kuter, 2012; Bulgu, 2013; Yıldız ve Çetin, 2018; Pennington, 2017). Bu çalışma, spor farkındalığını ölçmeye yarayan, geçerli ve güvenilir ölçümler yapabilen bir ölçme aracının geliştirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Teorik Çerçeve

Ölçek geliştirme safhasına geçilmeden önce spor farkındalığı konusuyla örtüşebileceği düşünülen teori ve modeller incelenerek kuramsal çerçeve oluşturulma yoluna gidilmiştir. Bu süreçte Spor Bilimleri, Ölçme Değerlendirme ve Program Geliştirme alanlarında uzman akademisyenler ile yapılan değerlendirmeler sonucunda spor farkındalığı kavramının, “Psikolojik Süreç Modeli (PCM)” ve “Bloom Taksonomisi” kuramları ile örtüştüğüne karar verilmiştir. Psikolojik süreç modeli (Psychological Continuum Model) ilk kez 2001 yılında Funk ve James adlı araştırmacılar tarafından spor tüketicilerinin satın alma davranışlarında izledikleri psikolojik süreçlerin tahlil edilmesi amacıyla ortaya atılmıştır. Bu model, farkındalık, (awareness), sempati duyma (attraction), ilgi duyma (attachment) ve sadakat (allegiance) olmak üzere 4 aşamalı bir yapı ile şematize edilmiştir. Modelde, kişinin hiyerarşik aşamaların en başından (farkındalık aşamasından) başlayarak her birinde yeteri kadar bilgi sahibi olması, içinde bulunduğu durumla kişisel bağlar kurmaya başlamasıyla da bir sonraki

aşamaya geçmesini ve sonunda içinde bulunduğu duruma karşı bir sadakatin oluşması sürecini temel almaktadır (Funk ve James, 2001; Funk ve James, 2015).

Bloom Taksonomisi'nde ise "farkında olma" duyuşsal alanın ilk basamağı olan "Alma" basamağının bir alt kategorisi niteliğindedir. Buna bağlı olarak, Bloom Taksonomisi'nde yer alan yatay ve dikey kaynaşıklık ilkesi gereğı Bilişsel Alanın Bilgi Basamağında olan bir kişi Duyuşsal Alanın Alma, Devinişsel Alanın ise Uyarılma (algılama) basamağında bulunmaktadır (Sönmez, 1993). Yani "farkında olma" Duyuşsal Alan'ın Alma basamağının bir alt boyutu iken yatay kaynaşıklık ilkesi gereğı aynı zamanda da Bilişsel Alanın "Bilme" Devinişsel Alanın "Uyarılma" basamağındadır. Bir başka deyişle bir şeyin farkında olan birey o konuda bilgi edinmeye müsait hale gelirken, aynı zamanda da içsel ve dışsal uyaranlar vasıtasıyla onu algılama noktasında bulunmaktadır. Bu nedenlerden dolayı spor farkındalığı ölçeğinin geliştirilmesinde ve madde havuzunun hazırlanmasında Psikolojik Süreç Modeli ve Bloom Taksonomisi kuramları temel alınmıştır.

YÖNTEM

Ölçek geliştirme aşamasında ise psikolojik süreç modeli ve Bloom Taksonomisi ile ilişkili olarak, öncelikle madde havuzunun oluşturulmasında izlenilecek yol belirlenmiştir. De Vellis (2014)'e göre ölçek geliştirme çalışmalarının ilk aşamasında, ölçekte ölçülmesi hedeflenen kavramın kuramsal yapısının ve geliştirilecek ölçeğin hedef kitlesinin belirlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, bu aşamada farkındalık kavramı ve farkındalık ile ilgili seçilen ölçekler (Brown ve Ryan, 2003; Conte ve ark., 1996; Davis ve ark., 2009; Ghorbani ve ark., 2008; Güldüren ve ark., 2016; İlhan ve Esentürk, 2014; Kılıç ve ark., 2009; Köklükaya ve Selvi, 2015; Özer ve Keleş, 2016; Shill ve Lumley, 2002; Şahin ve Yeniçeri, 2015; Takagishi ve ark., 2014; Thienot ve arl., 2014; Yılmaz ve ark., 2005) incelenmiştir.

Araştırma Grubu

Araştırma, tarama modelindedir. Araştırmada, kompozisyon formu, birinci ölçek deneme formu ve ikinci ölçek deneme formu olmak üzere 3 farklı çalışma grubundan veri toplanmıştır. Kompozisyon formu, spor alanı içerisinde görev yapan katılımcıların spor farkındalığı hakkındaki görüş ve fikirlerini öğrenmek ve bu görüşlerin ölçek maddelerinin hazırlanmasına katkı sağlaması amacıyla hazırlanmıştır. Kompozisyon formunda bulunan yönlendirme sorularının hazırlanmasında ilgili literatürden yararlanılmış (Atalay, 2008, Baer, 2003; Baltzell ve Summers, 2017; Başer, 2008; Bays, 2012; Bishop ve ark., 2004; Brown ve ark., 2007; Danner ve ark., 2017; Ferney ve ark., 2009; Hayes, 2003, Yaşar ve Sunay, 2019), sonrasında uzman görüşü alınarak şekillendirilen form, ölçeğin madde yazımına katkı sağlayacağı düşünülen meslek gruplarına elden ve e-posta yoluyla ulaştırılmıştır. Kompozisyon formlarında geri dönüşü sağlanan meslek grupları "sportif eğitim uzmanları, akademisyenler, Spor Genel Müdürlüğü (SGM) şube müdürleri, beden eğitimi öğretmenleri, federasyon genel sekreteri, doping mücadele eğitmeni ve doping kontrol görevlileri, spor hekimleri, profesyonel spor kulübü yöneticisi, federasyon başkanı, milli sporcular ve milli takım antrenörleri"nden oluşmaktadır.

Pallant (2005), örneklem sayısının, madde sayılarının 10 katına ulaşmasının güvenilirlik açısından yeterli olacağını bildirmiştir. Bu nedenle birinci ölçek deneme formu Ankara Üniversitesi öğrencileri arasından kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen toplam 467 kişiye uygulanmış, uç değerler ölçekten çıkarılmış, 429 kişi birinci ölçek deneme formunun çalışma grubunu oluşturmuştur. İkinci ölçek deneme formunun çalışma grubunu ise, Ankara

Üniversitesi öğrencileri arasından kolayda örnekleme yöntemi ile seçilen, 310 kişilik farklı bir grup oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Madde yazımı sürecinde 3 yöntemden yararlanılmıştır. Birinci yöntemde yerli ve yabancı literatür ile ulusal ve uluslararası basında çıkan yazılı ve sözlü haberler taranmış, farkındalık ve spor kavramlarının ortak alanları tespit edilerek maddeler oluşturulmuştur. İkinci yöntemde Psikolojik Süreç Modeli (PCM) ile birlikte, Bloom Taksonomisi'nin alt boyutları olan bilişsel ve duyuşsal boyutlar ile bu boyutların alt kategorileri spor ve farkındalık ortak paydasında değerlendirilerek maddeler yazılmıştır. Üçüncü yöntemde ise geri dönüş sağlanan kompozisyon formlarından oluşturulan maddeler, madde havuzuna dahil edilmiştir. Bu süreçte yazılan toplam madde sayısı 92 olmuştur. Tavşancıl (2002)'a göre, yazılan madde sayısının 100 civarı olması gerekmektedir. Ölçme aracında bulunan maddelerin ölçme amacına uygun olup olmadığı, ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediği sorunu ile ilgili olup, "uzman görüşü"ne göre belirlenir (Karasar, 2014). Bu nedenle hazırlanan maddeler uzman görüşüne sunulmuştur. Bu noktada, uzmandan beklenen, testin taslak formunda yer alan maddelerin geçerliliği bakımından değerlendirilmesidir (Büyüköztürk, 2011). Kuramsal temel ve hazırlanan maddelerin ölçme amacı uzmanlara yazılı ve sözlü olarak açıklanarak, uzmanlardan maddeleri "Davis Tekniği"ne göre değerlendirmeleri istenmiştir. Davis Tekniği uzman görüşlerini (a) uygun, (b) madde hafifçe gözden geçirilmeli, (c) madde ciddi olarak gözden geçirilmeli ve (d) madde uygun değil şeklinde dördümlü olarak derecelendirmektedir (Davis, 1992). Uzmanlardan gelen geri dönüşler sonucu ölçek taslağındaki maddeler sırasıyla 43'e indirilmiştir. Sonrasında ise ölçek taslağındaki maddeler anlaşılabilirlik ve dil bilgisi açısından incelenmek üzere iki Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenine gönderilmiştir. Geri dönüş neticesinde ölçek maddelerinde yapılması istenen dil bilgisi ve anlatım bozukluğu yanlışları düzeltilerek, ölçek taslağı birinci çalışma grubuna uygulanmak üzere hazır hale getirilmiştir. Ölçek maddelerinin değerlendirilmesinde kullanım kolaylığı ve güvenilirliği (Tavşancıl, 2002)dikkate alınarak 5'li Likert tipi derecelendirmeye karar verilmiştir. Ölçek puanlarının sınırları "Aralık Genişliği = Dizi Genişliği (Ranj)/Grup Sayısı" formülünden faydalanarak, $4/5=0,80$ olarak puan aralıkları belirlenmiştir (Tekin, 2000). Ölçekten alınabilecek en düşük puan 30, en yüksek puan ise 150'dir. Ölçekten alınan puan yükseldikçe spor farkındalığı düzeyi yükselmekte, ölçekten alınan puan düştükçe spor farkındalığı düzeyi de düşmektedir. Buna göre ölçeğin puan aralıkları; 30-53 puan arası "hiç farkında değil", 54-77 puan arası "farkında değil", 78-102 puan arası "orta düzeyde farkında", 103- 126 puan arası "farkında", 127-150 puan arası "tamamen farkında" şeklinde belirlenmiştir. Ölçekte yer alacak olan bağımsız değişkenler ise çalışmanın amacı, ilgili literatür taraması ve ölçeğin uygulanabileceği düşünülen grupların özellikleri göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Uygulama için hazır hale getirilen ölçek taslağı, birinci ölçek deneme grubuna uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında öncelikle örneklem büyüklüğünün faktörleştirmeye uygunluğunu test etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett's Küresellik Testi yapılmıştır. Geliştirilen ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla birinci ölçek deneme formu grubundan elde edilen verilere Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Ölçeğin tamamına ve alt boyutlarına ilişkin güvenilirlikler Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı hesaplanarak belirlenmiştir. İkinci ölçek deneme formu grubundan elde edilen verilere ise ek yapı geçerliliği kanıtı elde etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Analiz öncesinde kayıp değerler ve uç değerler incelenmiştir. Ölçeğin tamamına ve alt boyutlarına ilişkin güvenilirlikler Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı hesaplanarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Birinci ölçek deneme formu katılımcılarının kişisel bilgilerine bakıldığında, % 51,5'inin kadın, % 48,5'inin erkek olduğu, yaşlarının 18-35 yaş arasında değiştiği, spora ilgi düzeylerine bakıldığında spora ilgisi olmayanların % 13,8, yalnızca izleyici olanların % 34, katılımcı (spor yapan) olanların % 10,5, hem katılımcı hem izleyici olanların oranının ise % 41,7 olduğu, ailesinde sporla uğraşan birey olanların %33,1 olduğu, ailesinde sporla uğraşan birey olmayan katılımcıların ise % 66,7 olduğu görülmüştür. İkinci ölçek deneme formu için farklı bir gruptan tekrar veri toplanmıştır. İkinci ölçek deneme formu katılımcılarının kişisel bilgilerine bakıldığında ise, % 48,7'sinin kadın, % 51,3'ünün erkek olduğu, yaşlarının 17-35 yaş arasında değiştiği, spora ilgi düzeylerine bakıldığında spora ilgisi olmayanların % 18,1, yalnızca izleyici olanların % 15,8, katılımcı (spor yapan) olanların % 29,4, hem katılımcı hem izleyici olanların oranının ise % 36,8 olduğu, ailesinde sporla uğraşan birey olanların % 35,2 olduğu, ailesinde sporla uğraşan birey olmayan katılımcıların ise % 64,8 olduğu görülmüştür.

Birinci ölçek deneme formu verilerinin faktörleştirmeye uygunluğunu test etmek amacıyla yapılan Kaiser-Meyer- Olkin (KMO) değeri 0.940 olarak belirlenmiştir. Bartlett's Küresellik Testi sonucu istatistiksel olarak anlamlıdır. KMO değerinin 0,8'in üstünde olması ve Bartlett Küresellik Testinin istatistiksel olarak anlamlı çıkması örneklem büyüklüğünün faktörleşmeye uygunluğu açısından mükemmel sayılabilir (Büyüköztürk, 2012). Faktör sayısına karar verirken her bir bileşenin toplam varyansa yaptığı katkılar değerlendirilmiştir. Ayrıca yamaç-birikinti grafiği de incelenmiştir.

Bileşenlerin toplam varyansa yaptığı katkılar ve yamaç-birikinti grafiğine göre faktör sayısının iki olmasına karar verilmiş ve analiz iki faktörlü olacak şekilde tekrarlanmıştır. Analiz sonucunda oluşan desende faktör yükü 0.30'un altında olan bir madde (madde 29) bulunmaktadır. Faktör yükü "0.30" değerinin altında olması, bu maddelerin ölçekten çıkarılmasının uygun olacağını göstermektedir (Büyüköztürk, 2011). Desende yer alan yedi madde ise binişiktir (iki faktörde de yüksek yük vermektedir). Bir maddenin binişik olması iki durumu gösterir. Bunlardan birincisi, o maddenin birden fazla faktörde kabul düzeyinin yüksek olması, ikincisi ise o maddenin iki ya da daha fazla faktörde sahip olduğu yük değerleri arasındaki farkın .1'den küçük olmasıdır (Çokluk ve ark., 2012). Dolayısıyla binişik olan bu 7 maddenin tek bir özelliği ölçemeyeceği göz önünde bulundurularak, bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Bunun neticesinde toplam sekiz madde analiz dışı bırakılmış ve analizler 35 madde için iki faktörlü olacak şekilde tekrarlanmıştır. Bu analiz sonucunda da beş maddenin binişik olduğu tespit edilmiştir ve bu beş madde de analiz dışı bırakılarak analizler 30 madde için iki faktörlü olacak şekilde tekrarlanmıştır. Ölçeğin faktör desenini ortaya koymak amacıyla faktörleştirme yöntemi olarak Temel Bileşenler Analizi seçilmiştir. Temel Bileşenler Analizi (TBA), yüksek boyutlu veri yığınlarının boyutlarını indirgemek için kullanılan bir analizdir (Jolliffe, 2002).

Tablo 1.SFÖ'nün Açımlayıcı Faktör Analizi, Madde-Toplam Test Korelasyonu ve Açıklanan Varyans Değerleri

| Faktörler | Sıra No | Madde No | Spor Farkındalığı Ölçeği | Faktör Yüklü | Madde Toplam Test Korelasyonu | Açıklanan Varyans |
|------------------------------------|---------|----------|---|--------------|-------------------------------|-------------------|
| Spor Bilgisi ve Bilgiyi Ayrıt Etme | 1 | M2 | Spora özgü terimler konusundaki bilgime güvenirim. | ,805 | ,693 | % 34,41 |
| | 2 | M30 | Spor olaylarını bir başka kişiyle tartışabilirim. | ,781 | ,751 | |
| | 3 | M31 | Bir spor müsabakasında hakemin verdiği kararları yorumlayabilirim. | ,768 | ,680 | |
| | 4 | M6 | Temel spor branşlarının oyun kuralları konusundaki bilgime güvenirim. | ,758 | ,670 | |
| | 5 | M10 | Spor başarıları ülkeler dikkatimden kaçmaz. | ,746 | ,667 | |
| | 6 | M9 | Önemli spor olaylarını aklımda tutmaya çalışırım. | ,740 | ,677 | |
| | 7 | M7 | Sporla ilgili bir haber duyduğumda o branşa özgü bilgiler kafamda canlanır. | ,739 | ,681 | |
| | 8 | M18 | Spor alanındaki gelişmeler dikkatimden kaçmaz. | ,736 | ,679 | |
| | 9 | M4 | Büyük spor organizasyonlarına örnekler verebilirim. | ,736 | ,627 | |
| | 10 | M3 | Sporla ilgili ulusal/uluslararası kuruluşlara örnekler verebilirim. | ,731 | ,603 | |
| | 11 | M14 | Spor medyasını günlük olarak takip etmeye çalışırım. | ,727 | ,600 | |
| | 12 | M11 | Spor tarihine damgasını vurmuş önemli sporcuları hatırlayabilirim. | ,715 | ,626 | |
| | 13 | M8 | Spor dallarının temel materyallerinin özelliklerini tanımlayabilirim. | ,693 | ,608 | |
| | 14 | M37 | Spor camiası içinden beş kişinin adını hiç düşünmeden söyleyebilirim. | ,653 | ,611 | |
| | 15 | M35 | Spor ile ilgili kurumların işlevlerini temel düzeyde bilirim. | ,642 | ,647 | |
| | 16 | M33 | Spor merak ettiğim konular hakkında araştırma yapmaya çalışırım. | ,634 | ,668 | |
| | 17 | M41 | İnsanlarla spor hakkında konuşmaktan keyif alırım. | ,628 | ,689 | |
| | 18 | M36 | Spor programlarını izlerken seçici davranırım. | ,599 | ,577 | |
| | 19 | M15 | Spor takımlarıyla özdeşleşmiş renkler hafızamda yer edinmiştir. | ,584 | ,549 | |
| | 20 | M1 | Sporun benim için ne anlama geldiğini yazılı olarak ifade edebilirim. | ,486 | ,542 | |
| | 21 | M17 | Halka açık olan spor etkinliklerine katılmaya çalışırım. | ,484 | ,537 | |
| Sosyal ve Bireysel Fayda | 22 | M42 | Sporun stresi azaltmaya yardımcı olduğu düşünüyorum. | ,767 | ,399 | % 14,85 |
| | 23 | M43 | Sporun insanın sosyalleşmesine katkı sağladığını düşünüyorum. | ,738 | ,408 | |
| | 24 | M27 | Spor, insanların yaşam kalitesinin artmasına katkı sağlar. | ,732 | ,364 | |
| | 25 | M23 | Sağlıklı kalmak için spor yapmanın faydalı olduğunu düşünüyorum. | ,687 | ,370 | |
| | 26 | M24 | Spor, farklı kültürlerden insanların kaynaşmalarını sağlayan bir araçtır. | ,676 | ,404 | |
| | 27 | M40 | Etrafımda spor yapan insanlar gördüğümde onları saygıyla karşılarım | ,631 | ,376 | |
| | 28 | M39 | Spor yapmak beni mutlu eder. | ,612 | ,604 | |
| | 29 | M22 | Çocukların gelişimleri için spor faydalıdır. | ,570 | ,413 | |
| | 30 | M38 | Spor yapmak için bir gerekçeye ihtiyacım olmadığını düşünürüm. | ,413 | ,423 | |

Tablo 1’de görüldüğü üzere ölçekte yer alan tüm maddelerin, madde toplam test korelasyonları birbiri ile uyumludur. Analize alınan 30 madde için ilk faktörün toplam varyansa yaptığı katkı % 34.41 iken, ikinci faktörün toplam varyansa yaptığı katkının % 14.85 olduğu görülmektedir. İki faktör birlikte varyansın % 49.270’ini açıklamaktadır. Çok faktörlü desenlerde, açıklanan varyansın % 40 ile % 60 arasında olması yeterli olarak kabul edilebilir (Çokluk ve ark., 2012).

Faktör yük dağılımının daha rahat ortaya konabilmesi ve yorumlanması için döndürme yöntemine başvurulmuştur. Dik ve eğik döndürme yaklaşımlarından dik döndürme tekniğindeki varimax ve equamax sosyal bilimler için uygundur. Bu yöntemle faktörler, kendileriyle yüksek ilişki veren maddeleri bulur ve maddeler böylelikle daha kolay yorumlanır (Büyüköztürk, 2011). Ölçeğin faktör desenine ilişkin varimax dik döndürme yöntemi kullanılarak, üçiterasyon ile elde edilen faktör yük değerleri 0.413-0.805 arasında değişmektedir (Tablo 1). Ölçeğin nihai faktör desenini ortaya koymak amacıyla yapılan faktör analizinde, faktör yük değerleri 0.30’un altında olan madde bulunmamaktadır. Ayrıca desende binişik madde de yer almamaktadır. Ölçeğin 30 maddelik nihai formunda yer alan birinci faktör

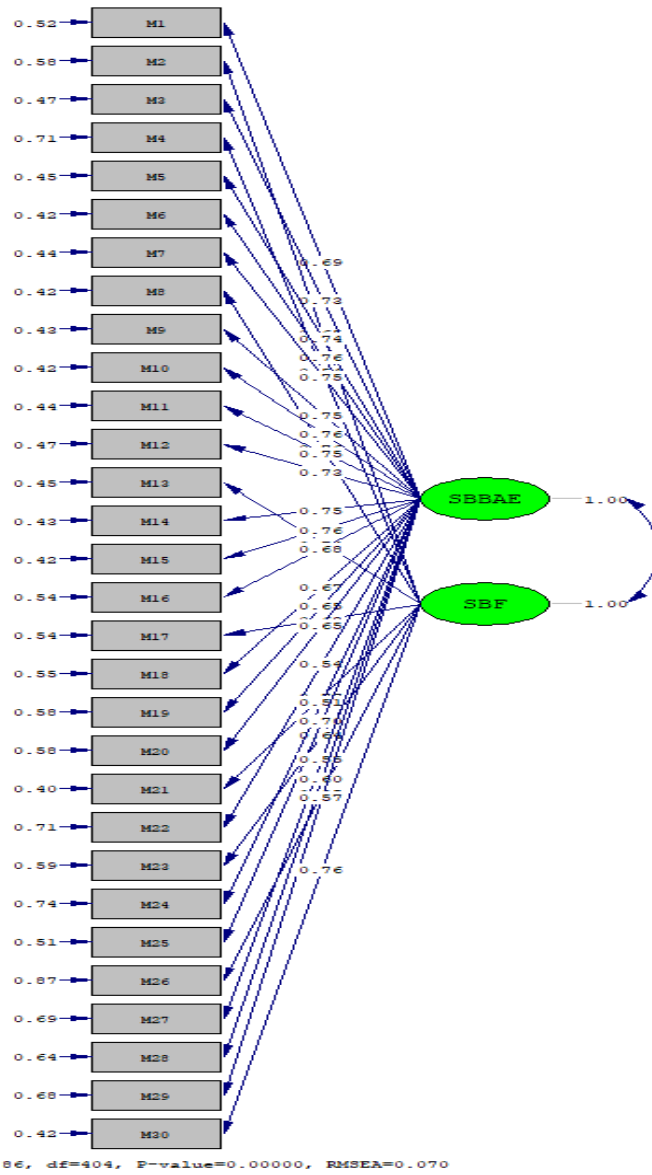
“Spor Bilgisi ve Bilgiyi Ayırt Etme” olarak adlandırılırken, ikinci faktör, “Sosyal ve Bireysel Fayda” olarak adlandırılmıştır.

Tablo 2. Ölçeğin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları (Birinci Ölçek Deneme Grubu)

| | Tüm Maddeler | Faktör 1 | Faktör 2 |
|----------------------|--------------|----------|----------|
| Cronbach Alfa | 0.940 | 0.948 | 0.829 |

Tablo 2’de yer alan birinci ölçek deneme grubunun Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları incelendiğinde hem toplam puana hem de alt faktörlere ait güvenilirlik katsayılarının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir (Özdamar, 2004).

Ölçek geliştirme sürecinin ikinci adımı olarak ölçeğin nihai formu farklı bir grupta uygulanmış ve geçerlik kanıtı elde etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır.



Şekil 1. Doğrulayıcı Faktör Analizi Yol Diyagramı (faktör yükleri ve hata varyansları)

Şekil 1 incelendiğinde, ölçekte yer alan maddelere ilişkin faktör yüklerinin (standardize edilmiş tahmin değerleri) 0.35-0.77 arasında değiştiği görülmektedir.

Analiz sonucunda p değeri 0.01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ancak büyük örneklemlerde p değerinin anlamlı çıkma olasılığı yüksektir (Yılmaz ve Çelik, 2009). Bu nedenle alternatif uyum indeksleri kullanılır.

Tablo 3. Alternatif Uyum İndeksleri

| Alternatif Uyum İndeksi | Değeri | Uyum Derecelendirmesi |
|-------------------------|--------|-----------------------|
| χ^2/sd | 2.52 | Mükemmel Uyum |
| RMSEA | 0.070 | Mükemmel Uyum |
| SRMR | 0.083 | Mükemmel Uyum |
| GFI | 0.82 | İyi Uyum |
| CFI | 0.97 | Mükemmel Uyum |
| NNFI | 0.97 | Mükemmel Uyum |
| IFI | 0.97 | Mükemmel Uyum |

Tablo 3’te yer alan alternatif uyum indeks değerlerine bakıldığında, sadece GFI değerinin iyi uyuma karşılık geldiği diğer bütün değerlerin ise mükemmel uyum aralığında oldukları görülmektedir (Kline, 2005; Schermelleh-Engel ve Moosbrugger, 2003; Diamantopoulos ve Siguaw; Tabachnick ve Fidell, 2001).

Tablo 4. Ölçeğin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları (İkinci Ölçek Deneme Grubu)

| Cronbach Alfa | Tüm Maddeler | Faktör 1 | Faktör 2 |
|---------------|--------------|----------|----------|
| | 0.937 | 0.947 | 0.851 |

Tablo 4’de ikinci ölçek deneme grubuna ait Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayılarının yüksek olduğu görülmektedir. Ölçme aracının iç tutarlılık anlamında Cronbach Alfa katsayısının çok yüksek düzeyde olması sadece ölçme aracının güvenilirliğini değil aynı zamanda yapı geçerliliğine de işaret etmektedir (Baykul,1979).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Farkındalıkla ilgili spor alanıyla ilişkilendirilebilecek çalışmalara bakıldığında bu alanda yapılan çalışma sayısının bir hayli az olduğu, doğrudan sporla ilişkilendirilebilecek çalışmaların tek bir alan ya da spor branşına yönelik olarak tasarlandığı görülmektedir. Bunun yanında, spor alanına yönelik olarak kullanılabilir ölçme araçlarının sınırlı olduğu ve çalışmalarda “farkındalık” olarak işlenen kavramın genellikle “hatırlama ve bilgi düzeyini ölçmeye” yönelik olduğu dikkat çekmektedir. Bu çalışmada ise doğrudan spor farkındalığını ölçmeye yarayan, geçerli ve güvenilir ölçümler yapabilen bir ölçme aracı geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın kuramsal çerçevesi, Spor Farkındalığı kavramı ile örtüştüğü düşünülen “Psikolojik Süreç Modeli (PCM) ve Bloom Taksonomisi” üzerine inşa edilmiştir.

Örneklem büyüklüğünün faktörleştirmeye uygunluğunun belirlenmesi amacıyla yapılan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett’s Küresellik Testi, örneklem büyüklüğünün faktörleşmeye uygun olduğunu göstermiştir. Ölçek maddelerinin spor farkındalığı kavramının özelliklerini hangi seviyede ölçebildiğinin belirlenebilmesi amacıyla madde toplam test korelasyonuna bakılmıştır. Faktör sayısı her bir bileşenin toplam varyansa yaptığı katkılar ve yamaç birikinti grafiği dikkate alınarak belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında, Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) için ayrı, Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) için ayrı gruplardan veriler toplanmıştır. Başlangıçta 47 madde olan ölçek taslağından Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) sonrasında 17 madde atılmış, ölçek taslağı 30 maddeye inmiştir. Analize alınan 30 maddenin varyansın %49.270’ini açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach Alpha

Güvenilirlik Katsayısına bakılmış, hem Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) (birinci ölçek deneme grubu), hem de Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) (ikinci ölçek deneme grubu) yapılan grubun, ölçeğin geneli ve alt boyutlarında yüksek güvenirlikte olduğu tespit edilmiştir. Geçerlilik kanıtı elde etmek için yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sonucunda tüm maddelere ait t değerlerinin 0.01 düzeyinde manidar olduğu görülmüş ve ölçekten madde atılmamıştır. Analizler sonucunda şekillenen ölçeğin alternatif uyum indeks değerlerine bakılmış, bu değerlerden GFI değerinin iyi uyum, χ^2/sd , RMSEA, SRMR, CFI, NNFI, IFI değerlerinin ise mükemmel uyum değerlerine karşılık geldiği görülmüştür.

Spor Farkındalığı Ölçeği (SFÖ) olarak adlandırılan ölçek, 5’li Likert tipinde olup, 30 madde ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır. “Spor Bilgisi ve Bilgiyi Ayırt Etme” olarak adlandırılan boyut 21 maddeden oluşmaktayken, “Sosyal ve Bireysel Fayda” olarak adlandırılan boyut 9 maddeden oluşmuştur. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 30, en yüksek puan ise 150’dir. Ölçekten alınan puan yükseldikçe spor farkındalığı düzeyi yükselmekte, ölçekten alınan puan düştükçe spor farkındalığı düzeyi de düşmektedir. Buna göre ölçeğin puan aralıkları; 30-53 puan arası “hiç farkında değil”, 54-77 puan arası “farkında değil”, 78-102 puan arası “orta düzeyde farkında”, 103- 126 puan arası “farkında”, 127-150 puan arası “tamamen farkında” şeklinde belirlenmiştir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçeğin cevaplanma süresi yaklaşık 5 dakikadır. Elde edilen geçerlilik ve güvenirlik kanıtları birlikte değerlendirildiğinde geliştirilen Spor Farkındalığı Ölçeği’nin ileriki çalışmalarda kullanılabilir geçerli ve güvenilir ölçümler yapabilen bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Bu ölçme aracı farklı yaş ve meslek grubundan insanların spor farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla kullanılabilir. Bunun yanında geliştirilen bu ölçek, farklı ölçeklerle birlikte uygulanarak bireylerin spor farkındalıklarının ilişkili olduğu diğer tutumlar ve spor farkındalıklarına etki edilebilecek diğer parametrelerin belirlenmesine katkı sağlayabilir.

KAYNAKLAR

Atalay, M. (2008). Ben = Farkındalık. *İ. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16, 355-369.

Baer, R.A. (2003). Mindfulness Training as a Clinical Intervention: A Conceptual and Empirical Review. *Clinical Psychology: Science and Practice*, (10) 125-143.

Baltzell, A., Summers, J. (2017). *Mindfulness Meditation in Sport: Why MMTS 2.0? In The Power of Mindfulness*. Springer, Cham.

Başer, G. (2008). *Farkında Mısınız*. 1. Baskı, Lik Yayınları, Ankara

Baykul, Y. (1979). *Örtük Özellikler ve Klasik Test Kuramları Üzerine Bir Karşılaştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1979.

Bays, C.J. (2012). *Farkındalık Maceraları*. Kuraldışı Kitapevi. Çev.Serpil Demirci. İstanbul.

Bishop, S.R., Lau, M., Shapiro, S., Carlson, L., Anderson, N.D., Carmody, J., Devins, G. (2004). Mindfulness: A proposed operational definition. *Clinical psychology: Science and practice*, 11(3), 230-241.

Bulgu, N. (2013). Spora katılımda toplumsal fayda: Kazakistan Ahmet Yesevi Üniversitesi öğrencileri örneği. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, 18(18), 25-45.

Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, İstatistik Araştırma Deseni Uygulamaları ve Yorum*. 17. Baskı Ankara: Pagem Akademisi.

Büyüköztürk, Ş. (2012). *Örnekleme Yöntemleri* Erişim Adresi: [W3.Balikesir.Edu.Tr/~Msaces/Wp/Wp-Content/Uploads/2012/.../Bay-Final- Konulari.Pdf.]. Erişim Tarihi: 07.02.2018.

Brown, K.W., Ryan, R.M. (2003). The Benefits Of Being Present: Mindfulness And Its Role in Psychological Well-Being. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 84, 822-848.

Brown, K.M., Ryan, R.M., Creswell, C.D. (2007). Mindfulness: Theoretical foundations and evidence for its salutary effects. *Psychological Inquiry*. 18(4), 211-237.

Conte, H.R., Ratto, R., Karasu, T.B. (1996). The Psychological Mindedness Scale: Factor Structure And Relationship Toout Come Of Psychotherapy. *Journal Of Psychotherapy Practice And Research*, 5(3), 250-259.

Çokluk, Ö.S., Şekercioğlu, G., Büyüköztürk, S., (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: Spss ve Lisrel Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Çatak, P.D., Ogel, K. (2010). Bir Terapi Yöntemi Olarak Farkındalık. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 47 (1), 69-73.

Danner, U., Avian, A., Macheiner, T., Salchinger, B., Dalkner, N., Fellendorf, F.T., Probst, M. (2017). ABC, The Awareness-Body-Chart: A new tool assessing body awareness. *PloS one*, 12(10), 1-13.

De Vellis, R.F. (2014). *Ölçek Geliştirme: Kuram ve Uygulamalar* (Ed. Tarık Totan), Ankara: Nobel Yayıncılık.

Davis, L.L. (1992). Instrument Review: Getting The Most From A Panel Of Experts. *Applied Nursing Research*, 5, 194-7

Davis, K.M., Lau, M.A., Cairns, D.R. (2009). Development And Preliminary Validation Of A Traitversion Of The Toronto Mindfulness Scale. *Journal Of Cognitive Psychotherapy*, 23, 185-197.

Diamantopoulos, A., Siguaw, J. (2000). *Introducing Lisrel: A Guide For The Uninitiated (Introducing Statistical Methods Series)*. Sage Publications, London.

Dökmen, Ü. (2002). *Yarına Kim Kalacak? Evrenle Uyumlaşma Sürecinde Varolmak Gelişmek Uzlaşmak*. İstanbul: Kişisel Gelişim Dizisi Sistem Yayıncılık. Yayın No: 242.

Ferney, S. L., Moorhead, G. E., Bauman, A. E., Brown, W. J. (2009). Awareness of and changing perceptions of physical activity guidelines among delegates at the Australian conference of science and medicine in sport. *Journal of science and medicine in sport*, 12(6), 642-646.

Funk, D.C., James, J. (2001). The Psychological Continuum Model: A Conceptual Framework For Understanding An Individual's Psychological Connection To Sport. *Sport Management Review*, 4(2), 119-150.

Funk, D.C., James, J. (2015). *The Psychological Continuum Model: An Evolutionary Perspective*. In Routledge Handbook Sports Theory İn Sports Management (Ed. Cunningham, G.B., Fink, J.S., Doherty, A.). 1st Edition. Routledge. New York.

Germer, C. (2004). What İs Mindfulness? *Insight Journal*, 22, 24- 29.

Ghorbani, N., Watson, P.J., Hargis, M.B. (2008). Integrative Self-Knowledge Scale: Correlations And Incremental Validity Of A Cross-Cultural Measure Developed İn Iran And The United States. *The Journal Of Psychology*, 142(4), 395-412.

Güldüren, C., Çetinkaya, L., Keser, H. (2016). Ortaöğretim Öğrencilerine Yönelik Bilgi Güvenliği Farkındalık Ölçeği (Bgfö) Geliştirme Çalışması. *Elementary Education Online*, 15(2): 682-695, Erişim Adresi: [Dergipark.Ulakbim.Gov.Tr/İlkonline/Article/View/5000161980]. Erişim Tarihi: 17.08.2018.

Hayes, S.C. (2003). Mindfulness: Methodand Process. *Clinical Psychology Science and Practice*, 10, 161-165.

İlhan, E.L., Esentürk, O.K. (2015). Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Ölçeği (Zebseyfö) Geliştirme Çalışması. *Cbü Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), 19-36.

Jarvie, G. (2013). *Sport, culture and society: an introduction*. Routledge.

Jolliffe, I. (2002). *Principal Component Analysis*. Springer. 2nd Edition.

- Kabat-Zinn, J. (2005). *Full Catastrophe Living: Using The wisdom Of Your Body And mindt of acestress, Pain, And illness*, 3.Baskı, New York, Bantam Dell.
- Kabat-Zinn, J. (2009). *Letting Everything Become Your Teacher: 100 Lessons In Mindfulness*. New York, Ny: Bantam Dell.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *İnsan ve İnsanlar*. Evrim Basım Yayım. İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. Evrim Yayınevi. 10. Baskı. İstanbul.
- Kaplan, Y., Akkaya, C. (2014). Spor kültürü ve Türkiye'de spor. *International Journal of Sport Culture and Science*, 2(Special Issue 2), 114-119.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar, Teknikler ve İlkeler*. 27. Baskı, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kılıç, H., Yılmaz, S., Şahin, İ. (2009). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Olimpiyatlar Hakkındaki Farkındalığı. *Spor Bilimleri Dergisi*, 20 (2), 51-58.
- Kline, R.B. (2005). *Principles And Practice Of Structural Equation Modelling*. New York, Ny: Guilford.
- Köklükaya, A.N., Selvi, M. (2015). Elektromanyetik Kirliliğe Sebep Olan Teknolojik Cihazların Bilinçli Kullanımına İlişkin Farkındalık Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 105-121.
- Kuter, F Ö., Kuter, M. (2012). Beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, (6), 75-94.
- Langer, E.J. (1989). *Mindfulness*. Reading, Ma, Us: Addison-Wesley/Addison Wesley Longman.
- Mouratidou, K., Goutza, S., Chatzopoulos, D. (2007). Physical education and moral development: An intervention programme to promote moral reasoning through physical education in high school students. *European Physical Education Review*, 13(1), 41-56.
- Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler)*. Kaan Yayıncılık. Eskişehir.
- Özer, N., Keleş, Ö. (2016). Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi* 4(1), 47-64.
- Özer, U., Çolakoğlu, T. (2017). Çağdaş Spor Bilincinin Oluşmasına İlişkin Spor Yöneticilerinin Görüşleri. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 1-11.
- Pallant, J. (2005). *Spss Survival Manual: A Step By Step Guide To Data Analysis Using Spss (12. Version)*, (2nd Edition). Maidenhead: Open Univercity Press.
- Pennington, C.G. (2017). Moral development and sportsmanship in physical education and sport. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 88(9), 36-42.
- Schermelleh, E.K., Moosbrugger, H. (2003). Evaluatingthe Fit Of Structural Equation Models: Tests Of Significance And Descriptive Goodness Of Fit Measures. *Methods Of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Schwamberger, B., Curtner-Smith, M. (2019). Moral development and sporting behavior in sport education: A case study of a preservice teacher with a coaching orientation. *European Physical Education Review*, 25(2), 581-596.

- Shill, M.A., Lumley, M.A. (2002). The Psychological Mindedness Scale: Factor Structure, Convergent Validity And Gender In A Non-Psychiatric sample. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research And Practice*, 75, 131-150.
- Siegel, R.D., Germer, C.K., Olendzki, A. (2009) *Mindfulness: What Is It? Where Did It Come From?*, *Clinical Handbook Of Mindfulness*, 1. Baskı, F. Didonna (Ed), New York: Usa, Springer Publishing, s.17-35.
- Sönmez, V. (1993). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. 4. Baskı. Ankara: Adım Yayıncılık. Bölüm 3, 4, 5.
- Strandbu, Å., Bakken, A., Stefansen, K. (2019). The continued importance of family sport culture for sport participation during the teenage years. *Sport, Education and Society*, 1-15.
- Şahin, H.Ş., Yeniçeri, Z. (2015). “Farkındalık” Üzerine Üç Araç: Psikolojik Farkındalık, Bütünleyici Kendilik Farkındalığı ve Toronto Bilgece Farkındalık Ölçekleri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(76), 48-64.
- Tabachnick, B.G., Fidell, L.S. (2001). *Using Multivariate Statistics*. 5nd Ed. Usa: Pearson
- Takagishi, Y., Uji, M., Adachi, K. (2014). Examining The Factor Structure Of The Psychological Mindedness Scale In The Japanese Population Through Exploratory And Confirmatory Factor Analyses. *Japanese Psychological Research*, 56(2), 201-209.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve Spss ile Veri Analizi*. 5. Baskı, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Tekin, H. (2000) *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Yargı Yayınevi, Ankara. s.262
- Thienot, E., Jackson, B., Dimmock, J., Grove, J.R., Bernier, M., Fourrier, J.F. (2014). Development and Preliminary Validation of The Mindfulness Inventory For Sport. *Psychology Of Sport And Exercise*, 15, 72-80.
- Yaşar O.M, Sunay H. (2019). Spor Bilimleri Öğrencilerine Yönelik Kariyer Farkındalığı Ölçeğinin (KFÖ) Geliştirilmesi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2 (1),7-22.
- Yıldız, E., Çetin, Z. (2018). Sporun psiko-motor gelişim ve sosyal gelişime etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 54-66.
- Yılmaz, E., Şahin, Y.L., Akbulut Y. (2015). Dijital Veri Güvenliği Farkındalığı Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Online Academic Journal Of Information Technology*, 6(21), 24-40.
- Yılmaz, V., Çelik, H.E. (2009). *Lisrel ile Yapısal Eşitlik Modellemesi-I*. Pegem Akademi, Ankara.